

Felelős szerkesztő: HALÁSZ IMRE. Szerkesztőségi iroda. Franklin-Társulat épületében (egyetem-utca 4).

KÖZÉRDÉK

POLITIKAI NAPILAP.

HALÁSZ IMRE. Franklin-Társulat épületében (egyetem-utca 4). ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK: fr. helyben és vidékre (Egy évre... 20 frt) Negyedévre... 5.- Felelőre... 10. Egy hóra... 1.80

KÖZÉRDÉK

előfizetési ára: Egy hóra... 1 frt 80 kr. Negyedévre... 5. Felelőre... 20. Egy évre... 10.

Gyűjtőknek minden tíz példányra egy tiszteletpéldány jár.

Budapest, február 25.

Már tegnap figyelmeztettük olvasóinkat, hogy Wenckheim báró megbízatásával az új kabinet megalakítása előgördülő nehézségek meg előlívoltva nincsenek.

A kabinetalkotási kísérletet Tiszta és pártjának merevségén, mely méltán nyakasságok nevezhető, szenvednek sorban hajótörést.

Azon körülmény, hogy Tisza maga utalt Wenckheim báróra, mint oly politikusra, kívül ő kezét fogni hajlandó volna, alig volt egyéb ügyes fogásnál, melynek egyedüli célzata az volt: maszkirozni Tisza határozott szándékát, mely szerint bizonyos egyéniségek belépéséhez köti a jövő kabinetben való tárczaválalalást.

Hasonló célja volt a Tisza beleegyezésével inscenizált értekezletnek, melyről alább közöljük tudósításainkat. Ez értekezleten könnyű volt Tiszának a párthíveinek a fedezeti módozat kérdésében követelt makacs magatartásuk által meghehíttani a szövetkezést azokkal, kiknek szövetségét bármi okból nem óhajtik, s ezzel oly színbem tüntetni fel eljárásukat, mintha szigorúan elvi politikát követnének.

Ezzel elmondtuk nézetünket a helyzettről. Hogy a Wenckheim-féle kombináció meghiúsult után mi fog következni, azt ma csak hozzávetőleg is meghatározni teljes lehetetlenség.

A következőkben tárgyalgós hitességgel összeállított a nap eseményeit egyes tudósítóink közleményeinek alapján: A nap eseményeiről egyik tudósítónk így ír: „A helyzetben mindössze csak annyi pozitív változás állott be, hogy a megoldásra irányuló tárgyalásokat ma már nem Bittó István, hanem báró Wenckheim Béla vezette.

— Báró Wenckheim Béla a tegnap Tisza Kálmánnal folytatott értekezlet után, ma reggel tíz órakor ment

ő felségéhez, s egy fél óráig volt kihallgatáson. Ő felségétől eltávozván, Bittó miniszterelnököt kereste fel, egyszerűen értesítvén őt a kísérlet stadiumairól.

Báró Wenckheim Bittótól Tisza Kálmánhoz ment, kinél hosszasan időzött. Délben Koenig udvari titkár két királyi meghívóval hagyta el a királyi palotát, melyek közül egyik Kerkapolyt, a másik Tisza Kálmánra szólott. Kerkapoly Tisza Kálmán előtt volt ő felségénél kihallgatáson, mely nem hosszú ideig tartott. Tisza Kálmán huzamosabb ideig volt ő felségénél. Ha ezekhez hozzá számítjuk azt a konferenciát, mely este B. Wenckheimmel tartott, kimerítettük a mai nap tényeit, melyekből biztos következtetést a megoldásra nem vonhatunk.

Valószínűnek látszik, hogy a megoldás legfőbb akadályát a pénzügyi differenciák képezik, melyekben sem Széll Kálmán, sem Tisza Kálmán nem engednek. Politikai körökben azt is beszélik, hogy Tisza Kálmán merev magatartása kapcsolatban van azzal az utógondolattal, hogy Tisza Kálmán báró Sennyey Pál nélkül kabinetbe lépni nem akar.

A Wenckheim bárónál tartott értekezlet tagjai egyik tudósítók szerint Csengery, Gorove, Széll, Pulszky Ferenc, Horváth Lajos, Tisza Kálmán, b. Simonyi Lajos, Szentághy Pál, Nikolics, Várady Gábor, Péchy Tamás, Molnár György, Wahrmann és Kerkapoly voltak. Széll vétsége által akadályozva volt a megjelenésben. — Egy másik tudósítók szerint Tisza László és Mórész Pál is tagjai voltak az értekezletnek. Ellenben a szinte meghívott Szentághy Pál betegeskedése miatt nem jelenhetett meg.

Az értekezlet genésére vonatkozólag arról értesülünk, hogy az eszme magától Tiszától ered. Tisza ugyanis azon nézetet fejezte ki, hogy jó lesz egy értekezletet összehívni, hogy pártjának több tagja kijelenthesse nézeteit. A jobboldaliakat Wenckheim báró, a baloldaliakat Tisza Kálmán jelölte ki. A Deák-pártban a nevezett egyének megválasztását nem tekintik szerencsésnek, a meghívottak nagy része nem nagy bizalommal örvend, s a netalán létesítendő megállapodások a Deák-párt elhatározásaira nem nagy befolyást gyakorolhatnak. Ez volt a hangulat a Deák-körben a délutáni és esti órákban.

Az értekezlet lefolyására vonatkozólag következőket írják lapunknak: „A b. Wenckheim Bélánál tartott értekezleten, mely 5 óra tájban kezdődött, s esti 9 óra után ért véget, a tanácskozás fő tárgyát a fedezet kérdése képezte; a Deák-pártiak egy része a Ghyecz által felállított fedezeti módozat mellett nyilatkozott egész határozottsággal; a nagyobb rész azonban hajlandónak mutatkozott közeledni

zánkfa rendszeren akkor szokott nálunk rézszelni, midőn körülünkben idők. „Mignon” dalának zongorakísérettel való bemutatása — ha mindjárt Hauck k. a. nyúl is — teljességgel nem kápróztat; legfeljebb szem és fülkápáztatás a mindenki előtt feltűnő mellőlést.

A hangverseny legérdekesebb számát Wagner „Walkürök” dalművéből, „a Walkürök lovaglását” című zenésztétel képezte, melynek Richter által való bemutatása volt tulajdonképpen az est fő vonzereje.

Tisza álláspontjához, s azon nézetek adott kifejezést, hogy az adóemelést életbeléptetésének időpontja, valamint annak mértéke oly momentumokat képeznek, melyekre nézve az alkudozásnak és compromissumnak helye lehet, s mely nem képezheti akadályát a pártok egyesülésének.

A baloldali tagok ellenben mereven ragaszkodtak a Tisza beszédjében kifejtett állásponthoz, mely szerint új forrásokból csakis öt millió volna fezendő.

B. Wenckheim Béla az értekezlet eredményéről jelentést fog tenni ő felségének. Kerkapoly Károly mai kihallgatására vonatkozólag, melyet már fentebb említettünk — azt halljuk, hogy a meghívás ő felsége saját kezességéből történt; és nincs összefüggésben azon javaslatokkal, melyeket Bittó ő felségének a kabinetalkotási illetőleg, a pártfűsítő és a helyzet tárgyában meghallgatandó államférfiak tekintetében tett. Ő felsége maga proprio motu hivatta magához Kerkapolyt, hogy meghallgassa véleményét a helyzetre vonatkozólag. Megemlítjük még azon hírt, mely délen el volt terjedve, hogy Tisza meglátogatván ma délen báró Sennyeyt, vele a pénzügyi tárcza elvállalása iránt értekezett. E hír teljesen alaptalan. — B. Sennyey gyengélkedik.

A herceg primás tegnap ő felsége által audiencián fogadtatott. Deák Ferenc a mostani válságnak minden stadiumáról rendszeren értesítve van. Ő felsége a király kiváló súlyt helyez a nagy hazafi tanácsára, és úgy vagynak értesülve, hogy mindaz, mi a korona kezében érvényesésként a válság folyamában történt, csak a z u t á n bajtattott végre, ha e l o b b a z „rég ural” közöltet. A helyzettről többnyire Bittó kormánylaok és Széll Kálmán informálják Deákot, kit egyébiránt gyakran és siríni látogatnak meg régi barátai is. Az öreg ur különben most kissé szótalan és ismét erősebb katarusban szenved.

A „Jelenkor” azon hírével szemben, hogy Dulánszky Nándor címz. püspök s a vallás- és közoktatási miniszteriumban oszt. tanácsos székesfehérvári püspökké nevezetett ki, biztos forrásból arról értesülünk, hogy e kinevezés még nem bevégzett tény. Szeged egyik kerületében — mint értesülünk — Dobó Miklós esperes lépteti föl a Deák-párt a jövő választásokon országgyűlési képviselőjelöltül.

Az országgyűlési képviselő választására jogosítottak száma Debreczen városában 2101-re szállott alá, 1872-ben 4118 volt. Heves megye fü-

Soha talán zeneköltőnek még nem sikerült magát úgy emanzipálni a zenészi törvények alul, mint Wagnernek a részben. A hegédiuk ostorsuhánásai belezuhan egy hatalmas velő rázó motívumot a mely paizok és a trombiták által, oly életűn láttatják velünk az elvonuló szellem-lovagokat, hogy vérték fagy bele. Örökös hangzár emelkedik fel s alá; lánczából felszabadult pokolbeli lények szívjára, villám és mennydörgés végűl a misztikus hangzárba, mely megszakítás nélkül rohan tova, míg egy hatalmas villámütés véget nem vet az egész túlvilági képműnek. — A zenekar mesterlelő oлдorta meg a rendkívül nehéz feladatot, s a közönség az első bevezetés után még tapsolni is elfeledkezett a nyert benyomás miatt, s csak midőn Richter önszántából ismételtette, annak végével adózott érte zajos tapsokkal a zenekarnak szívesülőknek. Hogy rendesenl keményebb idegzetekre van szükség kétszer végighallgatni azt: az bizonyos. De a ki egyszer hallotta, nem is feleli el egész életében.

Az ezután következett Schumann's ám (nyitány, scherzo és finale) már alig volt képes fenntartani a további érdeklésget, pedig voltak részletek — főleg az első két számban — melyek teljes elismerést érdemeltek. Mindamellet, valami érdekesebb is lehetett volna helyette bevenni a mű sorba. A finale-kép meglehetősen lapos a csak ide-oda való zaklatása az egyes hangszer-tömegeknek. Legérdekesebb képletet tartalmaz a scherzo, melyben főleg feltűnő ama motívumnak végig húzdása, mely a Walkürök lovaglását is urálja, természetesen más alak és kombinációban. De hogy a kettő között félreismerhetlen ezmelet azonos. ág van, az bizonyos.

lett jelentékeny megtakarítás lenne elérhető, egyszerűsödés mind lerakatkának az etéren eddig rendszeresen mellőzött hazai értelmi erő érvényre jutathatásának alapjai.

Mi ezáltal két reformjavaslata nézve óhajtuk elmondani véleményünket; egyik a magyar vaspályák kölcsönös biztosító egyletnek létesítésére; másik a visszakereseti hivatalok központosítására vonatkozik. Az előre becsajítottak után tehát először is azon kérdés döntendő el: vajjon nem lenne-e előnyösebb a magyar vaspályákra nézve, ha a különböző biztosítási intézetekkel az áruszállítmányok biztosítása iránt kötött szerződéseket beszüntetnék és maguk között kölcsönös biztosító egyletet alakítanának.

E kérdés igenlő eldöntése nem nagy fejtöréssel jár, tudva azt: hogy az illető biztosító társulatok ezen biztosítási ágból, saját tizlet-vezetési költségeik fedezésén felül évente jelentékeny nyerevnyim összeget képesek megtakarítani. A mennyire módunkban állott megszerztük a szükséges statisztikai adatokat, és ezek alapján állíthatjuk: hogy az illető biztosító intézetek a náluk befizetett biztosítási díjakból az elmúlt 5 évi átlagot véve fel, alig 50%-ot fizettek ki kártérítés fejében.

Ha tehát az ismert statisztikai adatok szerint az ily biztosítási szerződések mindenkör jelentékeny előnyére válnak a biztosító intézeteknek, — alig lehet feltenni: hogy a vaspályavállalatok, ezen elsőrendű üzleti intézetek az eddig szokásos hátrányos biztosítási módot be ne szüntetnék és ezen jelentékeny előnyök élvezetbe jutni ne igyekeznek.

Es itt önkény felmerül azon további kérdés, vajjon nem lehet-e attól tartani: hogy rendkívüli káresetek bekövetkezése esetében a vaspályák a közös beszerzési alapot meghaladó kockázatot vállalnak magukra. E kérdésre bátran válaszolhatjuk, hogy: nem; az ily nagyobb kockázatra okot szolgálható tüzesetek bekövetkezésének valószínűsége; az állomások elszigeteltsége, tüztőlási szerelvények folytonos készenletben tartása folytán, — ide érve a nyílt vonalon támadható nagyobb mérvű tüzesetek is — sat., oly esekely, hogy azt számításainkban csak jelentéktelen tényezőként engedhetjük szerepelhetni.

A hiány, sérülési stb. esélyekből származó kártérítési esetek mennyiségére és mérvére nézve meg kell jegyeznünk, hogy a mértőföldek mennyiségével egyenes arányban álló évi eredmények az állandóság jellegével bírnak; és hogy tekintve az áruszállítási és kezelési szolgálat egyöntetűségére irányuló törekvéseket és azon kö-

legközelebbi fejlődésénél oly jelentékeny tényezővé emelkedő, hogy „lenni vagy nem lenni” ingó-bíngó mérlegében több fog függni az — utolsó szó, ő lesz alkalmasint a döntő lat.

A vürtembergi király szintén utolsó ízűg ellentéte a bajornak. A vürtembergi múzeum, képtár, s más nyilvános gyűjtemények, például szóba sem jöhetnek a müncheniek mellett; az udvari színház egy drámai mint dalmű-erőt, s meginkább a díszletek illetőleg a debreczeni vagy székesfehérvári is alig áll egy színvalónak; a phylharmonikus hangversenyek Doppler vezetése alatt aránylag elég jók voltak s az itteni művelő koronájának nevezhetők, de nálunk ily program és előadás mellett csak ingyenjegyves publicuma számíthatnának, szóval — minden a mihez sok ember vagy a bevételeket megoldó, kiegyesítő királyi bőkezűség szükséges, — primitív fokon áll itt; a hadsereg s a practikus élettel összefüggő mindennemű intézet, iskola, gyűjtemény stb., ellenben mintaszűrlő van szervezve, berendezve, fölserelve s a király közvetlen érdeklődésének s rokonszenvének anyki kézzelfogható jelvéi ezek elég folytonos és gyors fejlődését, küéri s a melyebb kombináció kénytelen e tényből többet kioldani, mint ami azokban a bonális sorokban rejlik, a miket idevonatkozó „közönség” h hanylivánítás” alakjában minden istenadna napon unalmas egyformasággal közzé s följegyzés a fálhivatalos sajtó.

A Neckar mellől.

I. Stuttgart, febr. hóban.

A ki tudja, hogy Schiller itt járt iskolába. U hland itt énekelt, s a Cotta és a Hallbergereg az félvilágot innen özőnli el a német irodalom klassicus és modern termékeivel, még ha olvassa is a Heine versekben írt, de prózáikban sem elég illedelmes, sőt goromba végredelettel, mely kifejezhetlen és lefordíthatlan dolgokat hangyományoz a sváb poétáknak, a miért az ő arcképfét közli „Dichterlanmanach”-tól en corps megváltak, — bizonyos ihlettel közele a városhoz, de kellemetlen családias és hétköznapi közönyt siet ismét tovább, ha affele „prime informationis” utas, aki a külső után itél, s a jó bórnl többre becsüli a czégerit.

Stuttgart 80—90,000 ezer lakosa dacára is — kisváros még. Van nagyzerü, vakító stylen épült indóháza, ehez közel rengeteg királyi palotája s vis a vis Königsburg nével örüsi oszlopok mög bújó nyűryi árusarcnoka; a Königsstrassen, Neckorstrassen, Olgastrassen s az óvárost övező festői hegyek lejtőin pedig legújabb dátumu, anyi szebbnél szebb palotája, hogy az Andrássy-féle kovály sugár és körutat, még ha a karchat megfőző törzserfogat fognak is létesíteni, — Kis Miska sem lehetnek e bámulatos palota sokokhoz képest, de az érem másik fele nem fől meg a fonnebbnek, s a nagyvárosi szellem arra a kis körre szorítkozik egészen, a melyben itt telelő vagy nyaraló angolok, muszkák, amerikaiak stb. mozognak.

Míg München méltó vetélytársa Bécs és Berlinek, sőt nem egy téren, nem egy vonatkozásban tulzárnyalta azokat, — Stuttgart beéri a dicsőséggel, hogy — halvány másolata, miniature ismétlése az északki metropolnak, alárendelt szerepre vállalkozó a világtörténet szinpadán s a turista vagy mulató Európa szeme előtt, de Németország. az új német birodalom

Az ivad első zenekari nagy hangversenye.

(Február 24.)

Richter J. ez idei első nagy zenekari hangversenye f. hó 24-ken nagyszámu és fényes közönség részvete mellett tartott meg a vigadó nagy termében. E hangversenyek hírneve s hítele már több év óta meg van alapítva a azért, míg egyrészt a főváros érdeklésének szívesen rendezés találkozási alkalom szolgálának; másrészt hivatalos volnának a legérdekesebb zenészi mozzanatok feltüntetése.

Hivatva volnának — mondjuk — mert ha kivételesen néha meg is felelnék igénynek: gyakran találkoznak műsorain oly számokkal, melyek a közönségnek irántuk táplált nagymérvű érdeklését kevésbé képesek kielégíteni; valamint hogy még gyakraiban előfordul az az eset is, hogy általánosan hallani óhajtott műdarabok egészen leszo. ulnak azokról, vagy legfeljebb csak az ígért légkörében lebegnek évről-évre.

eredemesebbet úgy az újabb, mint a régebbi irodalomból háttérbe szorítani. Melynek kétségkívül nagy érdemei vannak a zeneművészet, főleg az opera terén; de a nagy zenekari hangversenyek műsorán még hajszála sem fog meggörbülni azért, ha egy-egy (meglehetősen elavult) nyitányával nem találkozunk azon. Régi chablon, több kidolgozási rutin, mint eszmegazdagsg; szabatosan, de nem sok inspirációtól sugalmazott, egymás mellé körtett dallamtellet és kinyújtott peridus: ennyi, ami felőle mint jellemzőt elmondhatunk.

A 2. számú Liszt F. „Mignon” dala volt, melyet Hauck M. k. a. közönség nem kis meglepetésére, nem zenekar, hanem csak zongorakísérettel mellett énekelt, a mi természetesen sokat leront a hatásból ily alkalommal, hol a vigadó nagy termében a nagy zenekar mellétt egy szál zongora, körülbelül úgy veszi ki magát, mint nagy tengeri hajóról kis csónakba lépni. A zenekar mellőzése azzal indokoltatik, mert a művésznő az utolsó órában nyilvánítá ki, hogy az eredeti hangnemen nem énekelheti a dalt, s a zenekarnak már nem volt ideje legalább egy próba által a transponálásba beletudni magát. De ha már több nap előtt tudva volt, hogy e dalt a tisztelt k. a. éneklí: előbb is lehetett volna a zenekarnak azt tudomására juttatni. Dacára, hogy a dal oly szép és magasztos költszeti, minő kevés van az egész dal-irodalomban, s hogy a művésznő azt mely bensőséggel és művészi árnyékolással emelte érvényre, s érte zajos tapokat is aratott: Liszt géniusának előnyös dolog eljátszani akkor, midőn az fokozódásának tetőpontját talán még el sem érte.

De beszéltünk magukat a tényeket. Az első számot M e h u l „vadásznyitány” képezte. Nem állítjuk, hogy műtörtenelmi szempontból nem érdekelhet e mű némely ódonsgimádó műenthusiástát: de az instrumentális hangversenyi műsor mai magaslátáról tekintve alá, nem képez az még a multban sem oly érdekeséget, mely érdeme volna számátalan más tablát,

4 ft. 5 5 6

4 ft. 5 5 6

A BUDAPESTI ÁRÚ- ÉS ÉRTÉKTŐZSDE ÁRJEGYZÉSEI.

(HIVATALOS.)

A BÉCSI TŐZSDE ÁRJEGYZÉSEI. 1875. február 24-én.

Table with multiple columns listing market prices for various goods, currencies, and securities. Includes sections for 'Gabona árak', 'Kötvények', 'Bécsi Tőzsde', and 'Magánárjegyek'.

Advertisement for 'BUDAPEST-SZÁLLODA' in Buda, featuring a steamship illustration and text about accommodations and services.

Advertisement for 'A FRANKLIN-TÁRSULAT' featuring 'Egy magyar nábob. REGÉNY.' by Jókai Mór.

Large advertisement for 'A MÉTER-MÉRTÉK ISMERTETÉSE' (The Meter and Measure System), including text about official data and a list of books by Dr. Lutter Nándor.

Advertisement for 'A Franklin-Társulat' (The Franklin Society) and its publications, including 'REGÉK' by Irta Wohlf Stephanie.

Advertisement for 'tehetetlenséget' (helplessness) and 'Dr. Ernst L.' medical services.

Advertisement for 'VEZÉRCSILLAGOK' (Nautical Stars) and 'IRODALMI KINCSTÁR.' (Literary Treasury).

Advertisement for 'Magyar fenítő törvénykönyve' (Hungarian Textile Law Book) by Szlemenits Pál.

Advertisement for 'A magyar közjog alapvonalai' (Baselines of Hungarian Public Law) by Hegedüs Lajos.

Advertisement for 'A LEGJABB HÁZI TITKÁR. MAGYAR LEVELEZŐ.' (The Best Household Secretary. Hungarian Correspondence) by Tóth Lajos.

Advertisement for 'MAGYAR ÖNÜGYVÉD.' (Hungarian Self-Defense) by Tóth Lajos, focusing on legal and practical advice.

Advertisement for 'Három orosz és három angol kalandjai' (The Adventures of Three Russians and Three Englishmen) by Verne Gyula.

Advertisement for 'A világtörténet tankönyve' (Textbook of World History) by Weber György, featuring an illustration of a globe.

Vertical text on the far right edge of the page, including the words 'Első év', 'HAL', 'Franklin-Társulat', 'KÖ', 'Egy hó', 'Féltve', 'Egy év', 'Gyűjtők', 'egy tisztelt', 'Buda', and 'A tegnap', along with a small illustration of a steamship.